

Projekat se implementira u
partnerstvu sa IDLO

Projekat finansira Veliko vojvodstvo Luksemburga

Projekat implementira EBRD

Projekat se implementira u saradnji
sa Centrom za ARS Crne Gore

CRNA GORA JAČANJE PRIVREDNE MEDIJCIJE

SMJERNICE O POSTUPKU ONLAJN MEDIJACIJE U PRIVREDNIM SPOROVIMA

INSTRUMENTI I TEHNIKE

JUL 2021

Projekat implementira Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj (EBRD) uz
finansijsku podršku Ministarstva finansija Velikog vojvodstva Luksemburga

ZAHVALNICE

Ove Smjernice je pripremila Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za razvoj prava (IDLO). Razvijen je u okviru Projekta tehničke saradnje: Jačanje privredne medijacije u Crnoj Gori, koji sprovode EBRD i IDLO, a finansira Ministarstvo finansija Velikog vojvodstva Luksemburga.

Izradu ovih Smjernica koordinirali su Yulia Shapovalova, Veronica Bradautanu, glavni konsultanti EBRD LLT i Lucija Bauman, Saradnik, EBRD LLT. Smjernice je izradio Andrea Bandini, ekspert IDLOa.

Pomoć u istraživanju pružili su Ljubomir Petruljeskov, Vođa programa IDLO i Ana Bukilić, konsultant na programu, IDLO

Uredničku podršku / podršku za vizuelizaciju podataka ljubazno je ponudio Eric Elter, IDLO.

Projekat tehničke saradnje: Jačanje privredne medijacije u Crnoj Gori je dio programa pravne tranzicije koji sprovodi EBRD. Za više informacija posetite: <https://www.ebrd.com/vhat-vedo/sectors/legal-reform.html>.

© Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj

One Exchange Square

London EC2A 2JN

United Kingdom

Website: ebrd.com

Sva prava zadržana.

Reprodukcija i širenje materijala sadržanih u ovoj publikaciji u obrazovne ili druge nekomercijalne svrhe odobreni su bez prethodnog pismenog odobrenja nosilaca autorskih prava pod uslovom da je izvor u potpunosti priznat.

Sadržaj ove publikacije odražava mišljenja pojedinih autora i ne odražava nužno stavove EBRD-a.

Termini i nazivi koji se koriste u ovim Smjernicama za označavanje geografskih ili drugih teritorija, političkih i ekonomskih grupacija i jedinica ne čine i ne bi trebalo tumačiti kao izričit ili podrazumijevan stav, odobravanje, prihvatanje ili izražavanje mišljenja Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj ili njenih članova u vezi sa statusom bilo koje države, teritorije, grupacije ili jedinice, ili ograničavanjem njenih granica ili suvereniteta.

Ove Smjernice su izrađene uz oslobođanje EBRD bilo kakve odgovornosti u vezi sa izborom i kvalitetom rada IDLOa. EBRD ni u kom pogledu neće snositi nikakvu odgovornost za bilo koji gubitak, trošak, štetu ili odgovornost povezanu sa ulogom EBRD-a u odabiru, angažovanju ili praćenju konsultanta ili kao posledica korišćenja ili oslanjanja na usluge konsultanta. EBRD ne daje izjave ili garancije, izričite ili podrazumijevane, u pogledu tačnosti ili potpunosti podataka iznijetih u ovim Smjernicama. EBRD nije nezavisno verifikovala nijednu informaciju sadržanu u Smjernicama i EBRD ne preuzima nikakvu odgovornost za bilo koju informaciju koja se nalazi u [publikaciji] ili za bilo kakve pogrešne navode ili propuste u njima. Ova [vrsta publikacije] ostaje vlasništvo EBRD-a

Datum presjeka za podatke korištene u ovim Smjernicama je 13. jul 2021.godine

Sadržaj

I. UVOD.....	5
II. ONLAJN MEDIJACIJA	7
1. Definicija onlajn medijacije.....	7
2. Onlajn i mješoviti metodi medijacije (onlajn/uživo)	8
3. Prednosti, nedostaci onlajn medijacije i moguća rješenja	9
3.1. Prednosti	9
3.2. Izazovi/nedostaci.....	10
3.3. Moguća rješenja	11
4. Specifična pravila, karakteristike i tehnološki zahtjevi za onlajn medijaciju	12
4.1. Privatnost, povjerljivost i zabrana snimanja	12
4.2. Tehnički zahtjevi	14
5. Onlajn medijacija: početak, organizacija i faze postupka u Crnoj Gori.....	17
5.1. Početak: predlog za pokretanje onlajn medijacije	18
5.2. Organizacija postupka i prethodne aktivnosti.....	20
5.3. Postavljanje osnovnih pravila.....	21
5.4. Sesija onlajn medijacije	22
5.5. Mješoviti metod: od medijacije uživo do onlajn medijacije i obratno	23
5.6. Poravnanje zaključeno u postupku onlajn medijacije	24
III. SAVJETI ZA USPJEŠNU ONLAJN MEDIJACIJU	25
1. Medijator.....	25
2. Stranke	26
3. Advokati	27
IV. ZAKLJUČAK.....	28
ANEKS 1: FORMA PREDLOGA ZA ONLAJN MEDIJACIJU.....	30
ANEKS 2: PRIMJERAK SPORAZUMA O ONLAJN MEDIJACIJI	33

SKRAĆENICE I DEFINICIJE

Pružalac usluga medijacije	Bilo koja javna ili privatna ustanova koja upravlja ili administrira postupak medijacije koji sprovodi treća strana, neutralni medijator bilo koje profesije ili zvanja, koji pomaže stankama u postupku da rješe svoj spor na miran način.
Zakon o ARS	Zakon o alternativnom rješavanju sporova (Sl. List. Br. 77/2020)
Centar za ARS	Centar za alternativno rješavanje sporova
Pružalac usluga video konferencija	Elektronska sredstva koja se koriste za onlajn povezivanje pojedinaca kroz različite platforme (najčešće korištene su ZOOM, Teams, Skype itd.), obično pružajući usluge audio i video prenosa ali i druge.
ORS	Onlajn rješavanje spora

I. UVOD

Kada dođe do spora stranke se mogu saglasiti da se obrate medijatoru kako bi pronašle zajednički jezik i postigle zajedničko rješenje za rješavanje sporova. Tradicionalno, medijacija se sprovodi lično, a samo manji broj onlajn i to iz nekoliko razloga: to je bila ustaljena praksa; generalno se prepostavljalo da se medijator morao fizički sastati sa strankama kako bi adekvatno i efikasno izvršio svoju ulogu; nedostatak poznавања i povjerenja u tehnologiju.

Međutim, tokom ovih poslednjih godina, u svijetu medijatori sve više koriste platforme za video konferencije kako bi održavali sastanke medijacije. Konkretno, spor može nastati među strankama koje nemaju prebivalište na istom području ili stranke ne bi željele da se sastanu lično radi rješavanja sporova, kako bi smanjile emocionalni teret koji sukob izaziva. Iz tih razloga, a i u cilju smanjenja troškova medijacije, izbjegavajući nepotrebno kretanje ljudi, kako bi strankama skratili vrijeme provedeno u rješavanju sporova putem medijacije, od kraja 1990-ih, nekoliko pružalaca usluga medijacije počelo je da nudi onlajn alternativu tradicionalnoj medijaciji (takozvano Online rješavanje sporova ORS).

Sa napredovanjem tehnologija i sredstava korišćenih u medijaciji, onlajn medijacija je ubrzo postala realnost. Posebno, sa početka 2000-e godine, povećala se upotreba onlajn medijacije i uopšte ODR koji su postali institucionalizovani, kroz njihovo uvođenje kao metode za rješavanje sporova za nekoliko institucija kao što su sudovi i organi uprave.¹ Nedavno je pandemija ubrzala gore pomenutu promjenu. U toku vanredne situacije koju je izazvalo širenje Covid 19 virusa a koja je nažalost prouzorkovala dobro poznate zdravstvene, socijalne i ekonomski posljedice, pojavio se i jedan pozitivan uticaj: mnogi su bili primorani da nauče – ili da unaprijede svoje znanje o tome kako da koriste tehnologije kako bi nastavili da rade ili da održavaju društvene odnose iz kuće.

Kad se radi o sektoru rješavanja sporova, “socijalna distanca” uvedena mjerama preduzetim protiv pandemije je napravila potrebu da se nađe alternativan način održavanja sastanaka (u slučajevima pregovaranja, medijacije i slično) i suđenja (pred sudovima i arbitražnim sudovima).

¹ Karolina Mania, Rješavanje sporova online: Budućnost pravde, Međunarodna uporedna jurisprudencija, I Tom, I izdanje, 2015

Stoga je i na medijaciju jako uticala ova nedavna vanredna situacija.

Međutim, iako su mnogi u toku ove prethodne godine unaprijedili svoje znanje i tehnološke vještine, čini se neophodnim da se medijatorima ponude neki praktični savjeti i uputstva kako bi na pravi način vršili svoju ulogu i onlajn.

Cilj ovog dokumenta je da uputi medijatore u Crnoj Gori u proces sprovođenja medijacije putem interneta kroz upotrebu usluga videokonferencija i da ih obuči o posebnim tehnikama i sredstvima za onlajn medijaciju kako bi unaprijedili svoje vještine za vrijeme i nakon Covid-19 pandemije, posebno u prekograničnim privrednim sporovima ili u sporovima u kojima stranke nisu iz istog grada. Takođe, stečeno znanje o korišćenju online medijacije će biti veoma korisno u slučajevima kada je rješavanje spora počelo kroz tradicionalni postupak medijacije, uživo, ali se zbog određenih okolnosti treba nastaviti onlajn.

II. ONLAJN MEDIJACIJA

1. Definicija onlajn medijacije

Onlajn medijacija je proces rješavanja sporova koji koristi platforme za onlajn video konferencije kako bi omogućili strankama i medijatoru da se „sastanu“ sa udaljenih pozicija na sastancima medijacije.

U onlajn medijaciji cijeli postupak se sprovodi sa daljine, upotrebom digitalne platforme (pružaoci usluga videokonferencijskih aplikacija poput Zoom, Skype, Teams i slično). Za razliku od klasične medijacije, stranke i medijator se neće sresti licem u lice i sve interakcije su digitalne.

Onlajn medijacije mogu da obezbijede isplativije i ekološki prihvatljivije mehanizme za rješavanje sporova. U cilju stvaranja okruženja koje pogoduje rješavanju sporova važno je da medijator vodi računa o procesu od samog početka i da bude upoznat sa svom neophodnom opremom i funkcijama platforme.

Iako se medijacija tradicionalno sprovodi lično, gore pomenuta potreba da se olakša pristup medijaciji i pri tom pokuša da učini učešće stranaka u sesijama medijacije lakšim, jeftinijim i više tehnološkim, sada je virtualnu medijaciju učinila punopravnom formom sprovođenja medijacije.

Dakle, onlajn medijaciju organizuje i sprovodi pružalač usluga medijacije i/ili medijator koristeći usluge platformi za video konferencije.

Stranke i medijator će se virtuelno sastati na izabranoj platformi, koristeći odgovarajuće računare i uređaje za video konferencije, a tokom virtuelnih sesija će razgovarati, istražiti i procijeniti moguće alternative, pregovarati i naći rješenje za svoj spor.

2. Onlajn i mješoviti metodi medijacije (onlajn/uživo)

Onlajn medijacija se može koristiti kao samostalan metod ili se može kombinovati sa tradicionalnom metodom medijacije kao mješoviti.

- Onlajn medijacija kao samostalni metod: ako se sastanak uživo, iz bilo kog razloga, ne želi (na primjer, u slučaju visokog nivoa sukoba (netrpeljivosti) ili zbog interesa stranaka za uštedu vremena i troškova) ili nije moguć (stranke i njihovi punomoćnici ne mogu fizički prisustvovati sastanku, kao u slučaju pandemije Covid-19 ili iz bilo kog drugog razloga ili u slučaju poteškoća u pronalaženju vremena za putovanja), medijator i svi učesnici se mogu „sastati“ onlajn na izabranoj platformi za video konferencije
- Mješoviti metod (onlajn i uživo): ništa ne sprečava miješanje onlajn metode i metode sastanaka uživo, tako da neki od učesnika mogu da prisustvuju sastanku licem u lice, a neki od njih mogu da učestvuju putem telefona ili putem interneta. Štaviše, sesija medijacije se može sprovesti putem interneta i, u kasnijoj fazi, preći na medijaciju uživo, ili obratno, u skladu sa trenutnom situacijom i zahtjevima stranaka².

Fleksibilnost i neformalnost postupka medijacije omogućavaju pružaocu usluga medijacije i/ili medijatoru da, u dogовору са strankama, prilagode postupak medijacije različitim okolnostima i potrebama stranaka.

U principu, i da bi spriječio eventualne prigovore i/ili osporavanja bilo koje od strana, pružalač usluga medijacije i/ili medijator uvijek treba da pita stranke da se unaprijed dogovore kako će se postupak voditi.

Ipak, medijator će i dalje imati mogućnost da tokom postupka razgovara sa strankama kako da se suoči sa mogućim neočekivanim okolnostima. Tako, na primjer, čak i ako su se medijator i stranke prethodno dogovorile za postupak medijacije uživo, u slučaju neočekivanih poteškoća jednog od učesnika da prisustvuje sastanku, mogu se složiti da ovaj učesnik prisustvuje sesiji medijacije putem interneta ili telefona dok se ostali lično sastaju. Na sličan način, u slučaju onlajn medijacije ako jedna od strana ne može da se poveže na platformu za video konferencije, navedena stranka može biti ovlašćena za učešće putem telefona.

² molimo, pogledajte Poglavlje 5, član 5.5 ovih Smjernice za dalje detalje

3. Prednosti, nedostaci onlajn medijacije i moguća rješenja

Baš kao i bilo koji instrument čiji je cilj rješavanje sporova između strana, i onlajn medijacija ima svoje prednosti i nedostatke.

Međutim, svjesni pozitivnih i negativnih aspekata ovakvog načina vođenja medijacije, stranke, advokati i medijatori mogu da smanje, koliko je to moguće, potencijalne rizike i da optimiziraju pozitivne karakteristike onlajn medijacije, uzimajući u obzir konkretne okolnosti slučaja.

3.1. Prednosti

Neke od prednosti online medijacije su:

- Ukoliko se stranke u postupku nalaze u različitim državama, njihovo učešće je olakšano, dok u slučaju medijacije uživo, stranke mogu imati poteškoća oko putovanja kako bi prisustvovali sastanku.
- Fleksibilnost, jer usluge medijacije čini dostupnijim jer stranke mogu slobodno da odluče odakle žele da prisustvuju medijaciji, sve dok imaju pristup računaru i sigurnoj internet vezi, dok u slučaju medijacije uživo stranke mogu biti obeshrabrene ili sprječene da učestvuju zbog vremena i troškova povezanih sa ličnim prisustvom na sastanku medijacije.
- Fizička distanca može biti prednost za strane u slučaju visokog nivoa sukoba/netrpeljivosti, čime se prevazilazi njihov otpor da se lično sastanu, dok u slučaju medijacije uživo stranka može odbiti da prisustvuje sastanku jer ne želi da se susretne sa drugom stranom.
- Kao i kod tradicionalne medijacije, onlajn medijacija omogućava individualne sastanke³ korišćenjem virtuelnih soba za sastanke tako da stranke mogu ako je potrebno da se odvojeno sastanu sa medijatorom. Sa druge strane, u slučaju medijacije uživo, medijator može fizički podijeliti stranke u dve različite prostorije kako bi pojedinačno razgovarao sa njima.

³ Odvojeni sastanci u kojima se medijator sastaje pojedinačno samo sa jednom strankom i/ili njenim zastupnikom

- Olakšano je učešće stranaka, punomoćnika/zastupnika i stručnih lica: kada su stranke pravna lica (kompanije, itd.), onlajn medijacija olakšava učešće ovlašćenih lica (izvršni direktor, menadžeri itd.), stručnih lica direktno uključenih u spor i njihovih zastupnika, odnosno punomoćnika, jer mogu ostati u svojim kancelarijama i posvetiti samo neophodno vrijeme sesiji medijacije, dok u slučaju medijacije uživo može biti teško obezbjediti prisustvo većeg broja lica na sastanku za istim stolom.
- Dokumenta se mogu podijeliti na ekranu i direktno mijenjati, dok će se u slučaju medijacije uživo, dokumenta fizički podijeliti učesnicima u toku sastanka; a zapisnici sa sastanaka i eventualno poravnanje se pripremaju i potpisuju na kraju sastanka.
- Bilo koji učesnik može odlučiti da koristi pauzu gašenjem kamere ili zvuka na mikrofonu (kako bi se odmorio), naravno u dogovoru sa ostalim učesnicima i medijatorom. Sa druge strane, u slučaju medijacije uživo, dok su svi zajedno, učesnici mogu imati poteškoće u načinu korišćenju dogovorenih pauza s obzirom da ih ne provode u svom prostoru nego u prostorijama pružaoca usluga medijacije.
- U slučaju vanrednih situacija, onlajn medijacija omogućava poštovanje socijalne distance i popunjavanja praznine u rješavanju sukoba u slučajevima kada je pristup sudu ograničen, dok bi u slučaju medijacije uživo, sastanak uživo mogao biti zabranjen.

3.2. Izazovi/nedostaci

Neki od nedostataka online medijacije, uključuju sledeće:

- Rizici u vezi obezbeđenja povjerljivosti prilikom korišćenja aplikacija trećih lica i moguće prisustvo neovlašćenih trećih lica u blizini uređaja stranaka, dok u slučaju medijacije uživo sama lokacija garantuje bezbjedno sprovođenje medijacije, bez prisustva trećih lica.
- Eventualni kvarovi na tehnologiji mogu uticati na redovno i neometano sprovođenje online medijacije. Sa druge strane ovo se može porebiti sa činjenicom da u slučaju medijacije uživo postoji rizik da jedan ili više učesnika iz bilo kog razloga ne mogu doći do mesta sastanka.
- Potencijalne poteškoće za medijatora u izgradnji odnosa sa strankama: odsustvo ljudskog uvida i empatije, što bi se moglo prevazići na način što će medijator često pitati strane u sporu da izraze svoja mišljenja i osjećanja što je moguće jasnije. U slučaju

medijacije uživo, komunikacija licem u lice može olakšati uspostavljanje odnosa povjerenja i izražavanja empatije.

- Ograničena neverbalna komunikacija, odnosno mogućnost čitanja govora tijela, izraza lica, gesta ruku, kontakta očima i tonu glasa, dok u slučaju medijacije uživo, komunikacija licem u lice može olakšati čitanje neverbalnih znakova.
- Poteškoće za one koji nisu navikli na korišćenje tehnologije. U slučaju medijacije uživo ne postoji takva poteškoća, ali mogu se javiti i druge poteškoće, na primjer za one koji su stidljivi i kojima nije priyatno da govore pred drugim ljudima.
- Učesnicima se lakše može ometati pažnja zbog npr. dolaznih emailova, tekstualnih poruka, poziva, ulazak ljudi u prostoriju gdje sedi stranka. Sa druge strane, u slučaju medijacije uživo stranke i njihovi punomoćnici sjede zajedno i obično su usredsređeni na spor i na moguća rješenja.

3.3. Moguća rješenja

U cilju smanjenja i prevazilaženja efekata nekih nedostataka onlajn medijacije, medijator može:

- Izabrati platformu za video konferencije koja replicira, koliko je to moguće, iste osobine i aspekt medijacije licem u lice (tj. Povjerljivost, zajednička sesija, razdvajanje soba, dijeljenje dokumenata), tako da učesnici imaju utisak da su uključeni u „tradicionalnu“ medijaciju, bez potrebe da fokusiraju svoju pažnju na tehnološke aspekte;
- Skrenuti pažnju strankama i njihovim punomoćnicima na prednosti onlajn medijacije kako bi se napravio balans u odnosu na njene nedostatke;
- Da se unaprijed dobro upozna sa izabranom platformom za video konferencije i informiše stranke i njihove punomoćnike o tehnološkim aspektima onlajn medijacije;
- Navoditi prije i tokom sesije medijacije stranke i njihove advokate da zaborave da se medijacija neće sprovoditi lično i da usredstvuje svoju pažnju na moguće rješenje spora;
- Utvrditi osnovna pravila za povjerljivost i obavezu stranaka da prisustvuju sastanku iz privatnog i mirnog prostora kako bi se zaštitila povjerljivost i nesmetano sprovođenje medijacije;
- Isključiti obavještenja u podešavanjima računara i zatražiti da svi učesnici učine isto kako bi se smanjio rizik od ometanja;

- Unaprijed da se dogovori i obezbijedi plan za nepredviđene slučajevе (npr. Telefonski konferencijski poziv) koji bi se koristio u slučaju kvara na tehnologiji, kako bi se smanjio negativni uticaj eventualnih problema u protoku intrneta ili korićenju platforme;
- Potruditi se da stvori odnos povjerenja i empatije sa strankama koristeći klubove (sobe za razdvajanje) kako bi olakšao iznošenje stavova i angažovanje strana

4. Specifična pravila, karakteristike i tehnološki zahtjevi za onlajn medijaciju

Tok onlajn postupka medijacije zavisi, naravno⁴ od različitih faktora, uključujući: eventualna specifična pravila predviđena važećim zakonom⁵ i/ili pravila medijacije usvojena od strane pružaoca usluga medijacije koji vodi postupak; stav i obuka medijatora.

Pored toga, sprovođenje onlajn medijacije neizbjegno podrazumijeva da pružalac usluga medijacije, medijator, stranke i njihovi punomoćnici moraju uzeti u obzir specifične karakteristike i tehnološke zahtjeve neophodne za onlajn medijaciju.

4.1. Privatnost, povjerljivost i zabrana snimanja

Privatnost i povjerljivost

Činjenica da se medijator i učesnici fizički ne sastaju u istoj sobi već samo virtualno, na izabranoj platformi, može stvoriti zabrinutost zbog povjerljivosti i privatnosti, jer pružalac usluga medijacije i medijator ne mogu spriječiti treće strane da prisustvuju virtualnom sastanku.

Čak i ako niko osim medijatora, stranaka i ostalih ovlašćenih učesnika (advokati stranaka, stručnjaci itd.) ne bi trebalo da bude prisutan u istim prostorijama koje koristi svaki od prisutnih kada su povezani, za medijatora i pružaoca usluga medijacije poprilično je nemoguće da spriječe prisustvo drugih ljudi koji nemaju pravo da prisustvuju sastanku. U tom smjeru stranke se trebaju dogovoriti pisanim putem (u Sporazumu o medijaciji) da onlajn sesiji medijacije neće

⁴ Kao što je to slučaj i kod tradicionalne medijacije

⁵ Zakoni primjenjivi na postupak medijacije će biti različiti, zavisno od različitih faktora. U slučaju medijacije u zemlji, primjenjivaće se zakon mesta u kojem stanke imaju prebivalište, u slučaju prekogranične medijacije, može postojati nekoliko primjenivih zakona. Na primjer, član 29 crnogorskog Zakona o ARS predviđa da će medijator, u slučaju prekograničnih sporova, uzeti u obzir odredbe akata Evropske unije koji se odnose na medijaciju u građanskim i privrednim sporovima. Međutim stranke se u Sporazumu o medijaciji mogu dogovoriti o primjeni određenih propisa, uzimajući u obzir da se obavezujuće odredbe o primjenjivom pravu, ukoliko su one drugačije od onih koje su stranke izabrale moraju primijeniti u svakom slučaju. Stoga, medijatori uvijek moraju biti svjesni primjenjivih nacionalnih propisa ili sudskih pravila koja se mogu primijeniti na konkretnu medijaciju. U slučaju online medijacije u domaćim sporovima u Crnoj Gori, medijatori moraju uzeti u obzir odredbe Zakona o ARS.

prisustvovati niko osim za to ovlašćenih osoba, a medijator će ih na početku svake sesije podsjetiti na ovu obavezu.

Sa druge strane da bi medijacija bila zaista efikasna, strane bi trebalo da se uvjere da su informacije i dokumenti koji se dijele na sastancima povjerljivi i da ih svi učesnici, uključujući i medijatora, čuvaju u tajnosti.

Zabrana snimanja

U cilju zaštite privatnosti i povjerljivosti, niko, uključujući medijatora, stranke i njihove advokate, ne može snimati sesiju medijacije, u potpunosti ili djelimično. Da bi se osigurala povjerljivost procesa, u slučaju neovlašćenog snimanja, taj audio ili video zapis sastanka mora biti uništen i ne smije se davati trećim licima. Medijator ovo mora objasniti strankama od samog početka i, ako je to moguće, uključiti u Sporazum o medijaciji.

Sada postoji veliki broj platformi za video konferencije koji imaju automatsko zvučno upozorenje koje pokazuje da se razgovor snima. Ova funkcija može pomoći da se sprječi neovlašćeno snimanje.

Primjenjivo pravo

Povjerljivost komunikacije tokom medijacije zavisi od zakona primjenjivog u određenoj jurisdikciji. Dakle, ako su se stranke i medijator već saglasili o zakonu koji se primjenjuje na postupak medijacije, ovo pitanje će biti regulisano navedenim zakonom⁶.

U suprotnom, ovo pitanje bi se takođe moglo riješiti pravilima, ukoliko ih ima, pružaoca usluga medijacije kojeg su strane izabrale za sprovođenje postupka medijacije

U nedostatku pomenutih pravila medijacije, medijator i stranke mogu ova pitanja definisati u sporazumu o medijaciji⁷ koja bi stranke trebale da potpišu na prvom sastanku sa medijatorom i

⁶ Crnogorski Zakon o ARS, u članu 21, generalno u vezi sa medijacijom (bez posebnih odredbi vezanih za onlajn medijaciju) predviđa određena ograničenja korišćenja u sudskom, arbitražnom ili drugom postupku izjava i dokaza iznesenih ili predloženih u toku postupka medijacije

⁷ Član 12 Zakona o ARS Crne Gore predviđa da u toku prvog sastanka, stranke i medijator mogu zaključiti Sporazum o medijaciji a u članu 14 su navedene posebne dredbe o Sporazumu o medijaciji, koje između ostalog predviđaju da: se zaključuje u pisanoj formi i sadrži: imena i prezimena, odnosno nazive stranaka, adrese njihovog prebivališta ili boravišta, odnosno sjedišta, vrstu spora, ime i prezime medijatora ili pravila na osnovu kojih će biti određen, rok

da ih poštju svi učesnici u toku postupka medijacije, obezbjeđujući, između ostalog, privatnost i povjerljivost kroz sledeće radnje:

- Sesije medijacije bi trebale biti zatvorene za sve osobe osim stranaka u postupku, njihovih punomoćnika i drugih osoba pozvanih od strane medijatora uz saglasnost stranaka.
- Učešće stranaka se mora obezbijediti na lokaciji na kojoj neće biti osoba koje nisu učesnici u sastanku.
- Sve informacije i dokumenta koje druga strana otkrije u toku postupka medijacije se moraju čuvati povjerljivim.
- Snimanje sastanaka nije dozvoljeno ni u kom momentu.

Kako bi bili sigurni, preporučuje se da izričita potvrda gore navedenih obaveza bude uključena u zapisnik potpisana na kraju sastanka.

Dodatne aktivnosti za obezbjeđenje povjerljivosti

Štaviše, da bi sesija medijacije bila povjerljiva, medijator treba da pošalje samo strankama link za sastanak i/ili lozinku/šifru, tako da samo pozvane strane mogu prisustvovati virtualnoj sesiji na platformi za video konferencije.

Drugi alat koji medijator može koristiti je funkcija „čekaonice“ na platformi. U stvari, kada stranke kliknu na link i povežu se sa platformom, smještaju se u zasebnu virtualnu sobu, čekajući da im medijator (kao domaćin) omogući prisustvo na sastanku. Koristeći ovu funkciju, samo medijator može primiti (one koji su ovlašćeni da prisustvuju sastanku) ili ne (one koji nisu ovlašćeni) osobe koji su u „čekaonici“.

4.2. Tehnički zahtjevi

Onlajn medijacija neophodno zahtijeva upotrebu tehnološke opreme i internet konekciju.

4.2.1. Oprema

za okončanje medijacije, kao i naznaku da će stranke pokušati da spor riješe u postupku medijacije. Isti član takođe predviđa da Sporazumom o medijaciji stranke mogu da odrede i pravila medijacije, u skladu sa načelima alternativnog rješavanja sporova, predviđenim ovim Zakonom.

U principu, svako može da učestvuje u onlajn medijaciji koristeći bilo koji uređaj koji mu omogućava da prisustvuje videokonferenciji (pametni telefon, tablet, laptop itd.).

Međutim, da bi adekvatno i aktivno prisustvovali sesiji i efikasno komunicirali sa drugima, učesnici bi trebalo da koriste desktop ili prenosni računar, sa mikrofonom i kamerom.

4.2.2. Internet konekcija

Medijator i ostali učesnici/stranke moraju imati stabilnu, sigurnu i brzu internet vezu radi efikasnijeg toka sastanka, bolje upotrebe mrežnih alata i efikasnijeg slanja i prijema dokumenata. Nestabilna i spora internet veza može lako uticati na neometan tok sastanka medijacije i otežati nesmetano odvijanje pregovora između strana, uprkos pomoći medijatora.

4.2.3. Transmisija elektronskih dokumenata

Tokom sesije medijacije možda će biti potrebno razmijeniti dokumente između strana i medijatora. Odabirom odgovarajuće platforme biće moguće dijeliti dokumente na ekranu-tokom medijacije nužno će se pojaviti potreba za slanjem i primanjem dokumenata (na primjer: sporazuma o prihvatanju medijacije, zapisnika sa sastanka, eventualnog poravnjanja).

Zbog toga, u cilju dijeljenja dokumenata, medijator i stranke bi se trebali unaprijed dogovoriti da koriste jedno ili više sledećih rješenja:

- A. Funkcije dijeljenja dokumenata na ekranu platforme za video konferencije.
- B. Email.
- C. Platforma za razmjenu datoteka (kao Dropbox, Google Drive, OneDrive itd.).

Pouzdanost i sigurnost su neophodni za efikasnu onlajn medijaciju

4.2.4. Platforme za Videokonferencije

Još jedan važan alat za efikasnu onlajn medijaciju je sigurna i odgovarajuća platforma za video konferencije. Dostupno je nekoliko različitih platformi: Zoom, Webex, GoToMeeting, Teams, Skype i druge. Medijatori bi uvek trebalo da koriste profesionalnu verziju platforme.⁸

Prema tome, pružalac usluga medijacije i/ili medijator treba da odaberu, u dogovoru sa strankama, platformu koja ima, barem, sledeće karakteristike:

⁸ Profesionalna verzija omogućava upotrebu nekoliko dodatnih alata i instrumenata u odnosu na slobodnu verziju i obično je sigurnija..

- Medijator, kao domaćin video konferencije, bi trebao da ima pravo da odluči da li će i kada prihvati učesnike, isključiti im mikrofon, podijeliti dokumenta, stvoriti, otvoriti i zatvoriti odvojene sobe.
- Soba za čekanje, gde će učesnici čekati dok ih medijator ne primi na zajednički sastanak.
- Zajednička soba za sastanak u kojoj će učesnici i medijator, svi zajedno, komunicirati i pregovarati.
- Odvojene sobe, koje omogućavaju medijatoru da razdvoji sastanak u nekoliko odvojenih sesija za strane u postupku, gde će svaka strana imati mogućnost da, u strogoj poverljivosti, razgovara o relevantnom aspektu predmeta medijacije bez ostalih strana, sa ili bez medijatora.
- Funkcija časkanja („Chat“) za slanje poruka svim ili samo nekim učesnicima.

Veoma je važno da platforma omogući medijatoru i strankama da učine da onlajn medijacija, koliko je to moguće, bude slična medijaciji uživo.

4.2.5. Potpis

Na kraju sesije medijacije potrebno je potpisati zapisnik sa sastanka i, u slučaju uspješnog rješenja spora, poravnjanje.

Zbog toga bi medijator trebalo unaprijed da razgovara sa strankama o načinu potpisivanja ovih dokumenata, nakon što se oni dogovore i finaliziraju. U tom cilju, sledeće opcije su im na raspolaganju:

A. Elektronski ili digitalni potpis konačnog teksta sporazuma. Elektronski potpis je elektronski zvuk, simbol ili postupak koji je povezan sa zapisom ili je logički povezan sa njim, a izvršava ga ili usvaja osoba sa namjerom da potpiše zapis. Digitalni potpis je digitalni kod (generisan i ovjeren šifrovanjem javnog ključa) koji je priložen elektronski prenijetom dokumentu radi provjere njegovog sadržaja i identiteta pošiljaoca⁹

B. Razmjena konačnog teksta e-poštom između stranaka, odnosno njihovih punomoćnika, u pdf. verziji; ručni potpis ovog završnog teksta od svake strane; dalja razmjena putem e-

⁹ Elektronski potpis i uslovi za njegovu upotrebu u Crnoj Gori su definisani zakonom o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu (Sl. List Crne Gore br. 31/2017 i 72/2019). Elektronski potpis mora biti povezan sa ugovorom, pismom ili dokumentom na koji se odnosi, a za digitalni potpis je potrebno imati digitalni certifikat od izdavačkog tijela koji izdaje certifikat da bi povezao potpisnika i potpis.

pošte skeniranog poravnjanja koji je potpisala svaka strana; zatim slanje kopija potpisanih originala.

Medijator bi trebao, ukoliko je to moguće, ukazati strankama na mogućnost izbora prve opcije (elektronskog ili digitalnog potpisa), jer je sigurnije i brže.

5. Onlajn medijacija: početak, organizacija i faze postupka u Crnoj Gori

Medijacija je dobrovoljan postupak. Stoga se medijacija može pokrenuti na osnovu prethodnog dogovora između stranaka da pokušaju da rješe svoj spor u postupku medijacije. Međutim, takođe je moguće početi medijaciju i bez postojanja prethodnog dogovora, kako je to i opisano u daljem tekstu.

Ugovorna klauzula o medijaciji

Stranke u ugovoru mogu uključiti posebnu klauzulu¹⁰, kojom se dogovaraju da će sve sporove koji mogu nastati iz tog ugovora ili u vezi sa ugovorom pokušati da rješe pred medijatorom. Ako su stranke sigurne i unaprijed se dogovore da će u slučaju budućih sporova medijacija biti sprovedena onlajn, naravno da to mogu navesti u ugovornoj klauzuli. Mada, čak iako se klauzula odnosi na medijaciju, bez dalje razrade, kad nastane spor, stranke se i tada mogu dogovoriti da se medijacija sproveđe onlajn.

Predlog za medijaciju

Postoji i druga opcija i to u situaciji ako su dvije ugovorne strane u konfliktu, a ugovor ne sadrži nikakve odredbe koje upućuju na medijaciju i odnos među strankama postane težak, bilo bi teško za stranku zainteresovanu za pronalaženje rešenja da pregovara o sporazumu o medijaciji direktno sa drugom stranom. U ovom slučaju, zainteresovana strana može da podnese predlog za medijaciju Centru za alternativno rješavanje sporova, koji će taj predlog uputiti drugoj strani, a druga strana kad dobije predlog se može slobodno izjasniti da li prihvata ili ne prihvata medijaciju.

¹⁰ Tzv. Klauzula o medijaciji. Član 11 Zakona o ARS Crne Gore izričito definise ugovornu klauzulu o medijaciji

Stranke upućene u postupak medijacije od strane suda

Treća situacija je da sud uputi stranke da pokušaju svoj spor da riješe u postupku medijacije ili drugom načinu alternativnog rješavanja sporova. U skladu sa crnogorskim Zakonom o parničnom postupku¹¹, sud je dužan da na pripremnom ročiću, odnosno na prvom ročiću za glavnu raspravu, upozna stranke sa mogućnošću rješavanja spora medijacijom ili drugim načinima alternativnog rješavanja spora. Takođe, ako sud u toku postupka ocijeni da bi se spor mogao uspješno riješiti medijacijom, sud može rješenjem da uputi stranke na prvi sastanak sa medijatorom radi pokušaja rješavanja spora u postupku medijacije, sve do pravosnažnog okončanja postupka. Kad sud uputi stranke na prvi sastanak sa medijatorom, stranke su dužne da lično prisustvuju prvom sastanku sa medijatorom.

5.1. Početak: predlog za pokretanje onlajn medijacije

Kao što je gore navedeno, za pokretanje onlajn medijacije stranka zainteresovana za pokretanje takvog postupka mora podnijeti Centru predlog¹², navodeći da se medijacija sprovede putem Interneta. Predlog se, generalno, može podnijeti lično, poštom, e-poštom ili, kada je to moguće, direktno na vebstranici Centra, popunjavanjem posebnog formulara za tu svrhu.¹³

U slučaju da već postoji ugovorna klauzula o medijaciji, predlog za medijaciju se sastavlja i podnosi u skladu sa relevantnim odredbama pomenute klauzule; u odsustvu prethodno postojećeg dogovora, zainteresovana strana će biti slobodna¹⁴ da sastavi i podnese predlog u skladu sa svojim preferencama.

¹¹ Član 329 Zakona o parničnom postupku Crne Gore (Sl. list RCG br. 22/04, 28/05 i 76/06, Sl. List CG br. 48/15, 51/17, 75/17, 62/18, 34/19 i 76/20)

¹² Mora se naglasiti da Zakon o ARS Crne Gore, u članu 16 predviđa da će se medijacija smatrati započetom kad stranke i medijator potpišu sporazum o medijaciji ili kad medijator određen na osnovu sporazuma o medijaciji ili odlukom Centra prihvati sprovođenje medijacije. Ove odredbe se odnose uopšte na medijaciju, bez posebnog pominjanja online medijacije.

¹³ Metod podnošenja zahtjeva za medijaciju može varirati u odnosu na pravila ili praksu pružaoca usluge medijacije. U Crnoj Gori, Centar za ARS nema usvojena pravila o medijaciji ali postoji uspostavljena praksa koja je u skladu sa Zakonom o ARS I po kojoj se zahtjev može podnijeti lično, putem pošte ili emaila.

¹⁴ Uzimajući u obzir eventualna pravila o zastarjelosti definisana odgovarajućim propisima, U tom smislu crnogorski Zakon o ARS, u članu 13 predviđa da ako se stranke u slučaju obaveznog upućivanja na prvi sastanak sa medijatorom ne obrate Centru za ARS u roku od osam dana od dana prijema rješenja o upućivanju na prvi sastanak sa medijatorom, Centar za ARS će pozvati stranke i njihove punomoćnike da prisustvuju prvom sastanku sa medijatorom. Osim toga, značajno je i pomenuti da član 17 propisuje pravila vezana za uticaj medijacije na rokove zastare i prekluzivne rokove.

U Crnoj Gori, ovaj predlog treba podnijeti Centru za ARS. U ovom slučaju, nakon podnošenja predloga, postupak će slijediti odredbe Zakona o ARS i praksi Centra za ARS.¹⁵

Stoga, sadržaj i forma predloga za medijaciju zavisi od različitih okolnosti:

- Postojanje ili nepostojanje prethodnog dogovora stranaka da pokušaju riješiti svoje sporove u postupku medijacije.
- Primjenjivo pravo: Zakon koji se primjenjuje može sadržati posebne odredbe koje se odnose na predlog za medijaciju.
- Pravila pružanja medijacije usvojena od strane izabranog pružaoca usluga medijacije, ili u slučaju Crne Gore, praksa Centra za ARS u skladu sa Zakonom o ARS
- Stranka i/ili njen punomoćnik (advokat), uzimajući u obzir eventualno postojanje pomenutih pravila i/ili prakse, mogu odlučiti kako da napišu predlog.

Kako je detaljno prikazano u Aneksu 1, koji predstavlja primjer Forme predloga za onlajn medijaciju, predlog za onlajn medijaciju obično bi trebao da sadrži:

- Ime i kontakt informacije svih stranaka u sporu i njihovih punomoćnika, ako ih ima.
- Kratak opis spora.
- Navođenje vrijednosti spora.
- Način/metod (onlajn, uživo ili mješoviti).

Stranka koja podnosi predlog treba da priloži dokumenta za koja smatra da mogu pomoći u boljem razumijevanja slučaja.

U svakom slučaju, stranka koja dobije predlog za medijaciju je slobodna¹⁶ da odluči da li da prihvati ili ne prihvati da učestvuje u medijaciji.

¹⁵ U Crnoj Gori, jedini pružalač usluga medijacije je Centar za alternativno rješavanje sporova a postupak medijacije je propisan Zakonom o alternativnom rešavanju sporova. Jedini podzakonski propisi vezani za medijaciju su Uredba o visini nagrade i naknade troškova za evaluatore spora i medijatore, koju je usvojila Vlada Crne Gore, a koja definije iznose i načine plaćanja ovih troškova, kao i Pravilnik o načinu određivanja medijatora sa liste medijatora, I Priručnik za obuku medijatora koji je usvojio Centar za ARS..

¹⁶ Osim ako primjenjiva pravila medijacije ili zakon ne predviđaju drugačije. U ovom slučaju pravila medijacije i/ili zakon bi takođe mogli predvidjeti tačan vremenski okvir u kome bi se trebao izjasniti da li se prihvata ili ne prihvata medijacija.

U slučaju prihvatanja, stranke potpisuju Sporazum o medijaciji i postupak može da počne a u cilju sprovđenja medijacije na efikasan način, medijator i stranke, prije i u toku sastanka, bi trebale da sprovedu sledeće aktivnosti opisane u daljem tekstu.

5.2. Organizacija postupka i prethodne aktivnosti

Kada stranka od koje se traži da učestvuje u medijaciji prihvati, Centar za ARS će odrediti medijatora¹⁷ samo ako ga stranke ne izaberu same.,

Određeni medijator će prije svega procijeniti da li je u stanju da prihvati zadatak ili ne. Da bi to učinio, medijator treba da razmotri svoju:

- Nepričasnost.
- Neutralnost.
- Nezavisnost.
- Profesionalno iskustvo i sposobnost upravljanja traženom medijacijom.

Praksa Centra za ARS je da Centar obavlja sve pripremne aktivnosti (slanje predloga za pokretanje postupka medijacije protivniku predлагаča, dobijanje izjašnjenja o prihvatanju medijacije, određivanje medijatora, zakazivanje prvog sastanka i dr.)

Međutim u drugim zemljama¹⁸, u kojima postoji uspostavljena praksa medijacije, medijator može prije početka medijacije, i gdje je to moguće da:

- Kontaktira - telefonom, e-poštom ili platformom za video konferencije, kako medijator smatra odgovarajućim, stranke i njihove punomoćnike, da im predstavi i počne da uspostavlja odnos povjerenja.
- Objasni strankama svrhu medijacije i kako će se sprovesti.
- Organizuje, u dogовору са strankама и njihovim punomoćnicima, sesiju medijacije.
- Planira sa strankama i njihovim punomoćnicima trajanje sastanka i moguće pauze.
- Izabere platformu za video konferencije.

¹⁷ Ako stranke zajednički predlože medijatora, Centar bi, uz postojanje izuzetaka, trebao da potvrdi izbor medijatora..

¹⁸ Kao što su SAD, UK, Švajcarska, Italija i dr.

- Upozna se sa odabranom platformom.
- Istraži koliko su stranke upoznate sa korišćenjem tehnologije i odabrane platforme.
- Pita stranke i njihove punomoćnike da li žele da izvrše probni sastanak na izabranoj platformi
- Pripremi nacrt zapisnika sa sastanka.^{medijacije}

5.3. Postavljanje osnovnih pravila

U Crnoj Gori¹⁹, za vrijeme prvog sastanka (koji se može održati uživo ili onlajn), medijator treba da postavi pravila navedena u Aneksu 2 ovog dokumenta, koji predstavlja Primjer sporazuma o medijaciji, sa strankama i njihovim punomoćnicima, koja će se slijediti tokom sastanaka medijacije, sa ciljem da sastanak učine fer za obije strane, korektnim, efikasnim i uspješnim, u interesu svih strana.

U svakom slučaju, upućivanje na dogovorena osnovna pravila i potvrdu odgovarajućih obaveza medijator može takođe uključiti u zapisnik sa sastanka koji je sastavljen i potpisana na kraju sesije medijacije.

Stoga osnovna pravila, sadržana u Sporazumu o medijaciji treba da uključe najmanje sledeće odredbe i naznake:

- Naznaka odabrane platforme i načina prenosa i potpisivanja dokumenata.
- Prihvatanje od strane stranaka u postupku, neophodnost raspolaaganja sigurnom i brzom Internet vezom, odgovarajućim računaram, mikrofonom i video kamerom.
- Dogovor o isključivanju funkcije obavještenja na računaru o prijemu e-pošte i poruka.
- Kako se upravlja prekidima, kao, na primjer, pod uslovom da u ovom slučaju učesnik koji ima poteškoće treba odmah da kontaktira - telefonom ili e-poštom – medijatora da bi procijenio i usvojio moguća rješenja.
- Dogovoren protokol u slučaju tehnološkog kvara kao što je, na primer, neposredno dogovaranje da li će odložiti sastanak ili ga održati telefonom (konferencijski poziv), unaprijed navodeći brojeve telefona svih učesnika.

¹⁹ U nekim zemljama ovaj sporazum se može postaviti od strane medijatora i prije prvog sastanka

- Kratko objašnjenje načina povezivanja sa platformom i tehničkog vođenja sesije.
- Kratko objašnjenje načina izvođenja sesije (zajednička sesija, odvojene sobe, itd.).
- Osnovna pravila komunikacije tokom zajedničkih i odvojenih sesija.
- Obaveze o privatnosti i poverljivosti.
- Pravilo o nesnimaju sastanaka

Uspostavljanjem gore pomenutih pravila u pisanoj formi, potpisanih od strane stranaka, stranke će imati jasno objašnjenje svih aspekata i pravila medijacije i samim tim će medijator smanjiti rizik neočekivanih i neželjenih problema i neadekvatnog ponašanja.²⁰

5.4. Sesija onlajn medijacije

Iako se sesija medijacije može izvoditi na različite načine, uglavnom u zavisnosti od obuke, iskustva, prirode i preferencija medijatora, standardna sesija onlajn medijacije može se kratko opisati na sledeći način:

- Medijator će se povezati sa platformom najmanje petnaest minuta prije zakazanog sastanka.
- Prije povezivanja, medijator treba pažljivo da pripremi svoju pozadinu, osvjetljenje i kadriranje ekrana.
- Prije nego što primi stranke na sesiju, medijator će sačekati da svi učesnici u medijaciji budu u čekaonici platforme.
- Kada svi učesnici budu primljeni, medijator će otvoriti zajedničku sesiju:
 - Medijator će dati kratku prezentaciju i objašnjenje o medijaciji i načinu vođenja sesije.
 - Medijator će od stranaka zatražiti da se izjasne da li prihvatau medijaciju i da potpišu Sporazum o medijaciji koji sadrži osnovna pravila onlajn medijacije.
 - Medijator će zatražiti od svake stranke da ukratko predstavi svoj problem/stav (uvodna riječ).
 - Medijator će sumirati stav svake stranke.

²⁰ Pogledajte Aneks 2 smjernica koji predstavlja primjer Sporazuma o online medijaciji.

Medijator će, kad je to potrebno, podijeliti stranke u odvojene sobe i započeti sastanak sa svakom od njih. U ovoj povjerljivoj sesiji:

- Medijator će od svake strane zatražiti da slobodno izraze svoj stav, pokušaće da istraži stvarne potrebe svake stranke, podstakne svaku stranku da se stavi na mjesto druge strane i vidi spor u perspektivi druge strane, podstakne svaku stranu da razmotri različite mogućnosti rješenja spora.
- Medijator će da sumira i pita svaku stranu za šta od iznesenog je ovlašćen da prenese drugoj strani.
- Zajednička sesija:
 - Medijator će u zajedničkoj sesiji da sumira²¹ ono što je izneseno u odvojenim sesijama.
 - Medijator će da pozove stranke da istraže i raspravljaju o svim mogućim predlozima rješenja spora koja su predstavljena u toku odvojenih sesija.
 - U slučaju sporazuma, medijator će pozvati stranke da jasno postave uslove i naprave nacrt poravnjanja
 - Na kraju sesije, zapisnik sa sastanka i poravnanje, ukoliko do njega dođe, će se podijeliti na ekranu i isključivo potvrditi od strane stranaka.
- Finalna faza: dogovorena dokumenta će se poslati strankama i potpisati, u skladu sa postupkom i modalitetima dogovorenim na prvom sastanku sa medijatorom.

5.5. Mješoviti metod: od medijacije uživo do onlajn medijacije i obratno

Jedna od glavnih prednosti korišćenja onlajn medijacije je mogućnost sprovođenja medijacije i ako stranke nisu na istom mjestu, već se povezuju na daljinu. Krizne situacije, poput trenutne pandemije COVID-19 i slična ograničenja koja su nametnule vlade širom svijeta, stvaraju potrebu za izbjegavanjem ličnog kontakta. Iz tog razloga, kada se na primjer medijacija pokrene uživo, a tokom različitih faza sprovođenja medijacije se pojave iznenadna ograničenja, svakako je moguće predložiti strankama da se okrenu onlajn medijaciji kako bi finalizirale proces.

²¹ U mjeri u kojoj ga je svaka stranka tako odobrila, uzimajući posebno u obzir poverljivost koja karakteriše privatni sastanak

Jednom kada se odluče da pređu na onlajn medijaciju, stranke će se pridržavati pravila onlajn medijacije kako su gore opisane u Smjernicama i predstavljene od strane medijatora na prvoj onlajn sesiji. U ovom slučaju, bilo bi prikladno da medijator pozove strane da potpišu sporazum o online medijaciji u momentu kad se dogovore da pređu na onlajn medijaciju ili, da medijator u zapisniku sa sastanka, koji potpisuju stranke, navede da su se stranke složile oko prelaska na online medijaciju.

Na sličan način, kada su stranke počele medijaciju putem interneta i, iz razloga povezanih sa jednom od strana ili obije, preferiraju da se sastanu uživo i finalizuju medijaciju licem u lice, medijator može strankama predložiti da se dogovore da se pređe na medijaciju uživo za buduće sesije. Ovo je posebno relevantno kada se strane približe kraju pregovora i budu blizu postizanja poravnjanja. Iako nije obavezno, kao što je gore opisano u postupku o onlajn medijaciji, medijator može predložiti strankama da se lično sastanu kako bi zaključile Poravnanje i potpisale ga lično.

5.6. Poravnanje zaključeno u postupku onlajn medijacije

Kada stranke u postupku riješe spor i potpišu poravnanje medijator će poravnanje dostaviti Centru za ARS koji ga bez odlaganja dostavlja nadležnom суду radi potvrđivanja. Poravnanje zaključeno pred medijatorom u sporu povodom kojeg nije pokrenut sudski postupak, stiče svojstvo izvršne isprave potvrđivanjem kod nadležnog suda, odnosno sačinjavanjem notarskog zapisnika u skladu sa zakonom kojim se uređuje notarska djelatnost. Potvrđivanje poravnanja vrši sudija pojedinac nadležnog suda, stavljanjem potvrde na poravnanje. Poravnanje se može pobijati samo tužbom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

III. SAVJETI ZA USPJEŠNU ONLAJN MEDIJACIJU

Kao što je u prethodnom tekstu prikazano, medijacija uživo i onlajn medijacija imaju male razlike, prednosti i nedostatke, a dobar onlajn medijator ima dužnost da učini sve što je u njegovoj moći da ih ublaži i umanji. Stranke i njihovi punomoćnici takođe treba da prilagode svoj pristup i ponašanje, uzimajući u obzir specifične karakteristike onlajn medijacije.

Svijest o „za“ i „protiv“ omogućava strankama u sporu da maksimizuju koristi i optimizuju svoj potencijal za rješavanje sporova.

1. Medijator

Profesionalni i iskusni medijator, da bi pravilno i efikasno sproveo onlajn medijaciju, treba da:

- Se potrudi da razumije kako funkcioniše platforma za video konferencije, tako što će se što je više moguće upoznati sa njom i sa mogućim tehničkim ili tehnološkim zastojima i kako se nositi s njima;
- Optimizuje i provjeri svoju opremu (stoni ili prenosni računar sa mikrofonom i kamerom, brza internet veza), pozadinu, osvetljenje, odjeću;
- Provjeri da su stranke i njihovi punomoćnici upoznati ili treba da se upoznaju sa odabranom platformom, da bude na raspolaganju da im pomogne sa savjetima i sugestijama o načinu povezivanja i upravljanja platformom, načinu uređenja uređaja, okruženja i osvetljenja i o važnosti koju ima brza internet veza;
- Ponudi mogućnost održavanja probnog sastanka;
- Brzo shvati i poradi na obezbjeđivanju odgovarajućeg prostora za govor svih strana, a posebno na uvjerenju onih koji bi mogli biti nepovjerljivi prema tehnološkim aspektima medijacije.
- Utvrди vremenski okvir sesija i planira pauze;
- Bude siguran da su sve strane i punomoćnici zakazanog dana obezbijedili vrijeme za sastanak i da su u potpunosti spremni za učešće u video-konferenciji;
- Dogovori se sa stranama o planu B (telefonski ili drugi) i razmijeni telefonske brojeve za kontakt;

- Od početka identificuje sve učesnike i uvjeri se da su svi razumjeli ko su ostali učesnici i koje su njihove funkcije (stranke, donosioci ključnih odluka, punomoćnici itd.);
- Postavi osnovna pravila na početku medijacije;
- Koristi funkciju „časkanje“ (Chat) za slanje poruka pojedinačnom korisniku ili cijeloj grupi kada je to potrebno i / ili prikladno;
- Koristi i pribjegava aktivnom slušanju, adekvatnim pitanjima, razmjeni mišljenja, saradnji i empatiji;
- Bude posebno usredsređen na čitanje i tumačenje neverbalnih poruka učesnika (da bi to učinio, medijator treba da prilagodi izgled videa - pogled galerije, pogled aktivnog govornika itd. svojoj potrebi, uzimajući u obzir to da je kao i u medijaciji uživo veoma važno pažljivo posmatrati govornika i istovremeno biti u stanju da posmatra i ostale učesnike);
- Tokom privatne sesije²² moglo bi biti korisno angažovati strane davanjem određenih zadataka (kao na primjer da se stave u ulogu druge strane, da istraže svoje realne interese i potrebe, procijene najbolje i najgore alternative za rješavanje spora, i sl.).

2. Stranke

Strana koja je stvarno zainteresovana da pokuša da postigne rješenje spora u kontekstu onlajn medijacije, treba da:

- Ima fukcionalnu i odgovarajuću opremu (stoni ili prenosni računar sa mikrofonom i kamerom) i brzu internet vezu;
- Bude upoznata ili da se upozna sa odabranom platformom;
- Traži od medijatora da održi probni sastanak prije sesije medijacije u slučaju nedostatka poznавања odabrane tehnologije;

²² Privatna sesija (ili odvojeni sastanak) je privatni sastanak – u kontekstu medijacije – između medijatora i jedne od stranaka i njihovih advokata, koji se održava bez prisustva druge strane. U nekim postupcima medijacije uopšte nema odvojenih sastanaka, dok u nekim medijator može procijeniti da je potrebno da se susretne sa svakom strankom pojedinačnom, jednom ili više puta, u zavisnosti od situacije. Uvijek je na medijatoru da procijeni da li je potrebno održavati odvojene – privatne sastanke.

- Zatraži razjašnjenja od medijatora, u slučaju sumnje u bilo koji aspekt onlajn medijacije;
- Zamoli svog punomoćnik da se sastanu pre sesije medijacije kako bi na odgovarajući način razgovarali i usaglasili se sa strategijom koja će se koristiti;
- Koristi funkciju „časkanje“ (za slanje poruka pojedinačnom korisniku ili cijeloj grupi) kada je to potrebno ili odgovarajuće, ali samo u vezi sa organizacionim pitanjima;
- Isključi mikrofon dok drugi govore;
- Pažljivo poštuje dogovorena osnovna pravila;
- Zatraži pauzu ako je to potrebno;
- Bude otvoren / otvoreno iznese svoje stavove o sporu i eventualnim rješenjima;
- Ima kooperativni - a ne kontradiktorni pristup

3. Advokati

Advokat/punomoćnik, kako bi adekvatno i profesionalno pomogao svom klijentu u mrežnoj medijaciji, treba da:

- Ima funkcionalnu i odgovarajuću opremu (stoni ili prenosni računar sa mikrofonom i kamerom) i brzu internet vezu;
- Bude upoznat ili da se upozna sa odabranom platformom;
- Razmotri priliku da prije onlajn sesije medijacije obavi onlajn probni sastanak sa medijatorom i klijentom;
- Jasno objasni svom klijentu postupak i institute medijacije i posebnost onih koje se sprovode putem interneta, ističući da će on/ona - zajedno sa drugom stranom - donositi odluke;
- Ima na umu da se tokom sesije medijacije neće nalaziti na istoj lokaciji kao i klijenti i da će zato morati da se više potrudi kako bi pripremio klijenta uzimajući u obzir posebnost onlajn sesije;
- Razjasni svom klijentu da u medijaciji advokat neće imati isti kontradiktorni pristup koji bi imao pred sudom;

- Pažljivo se pripremi za medijaciju, zajedno sa svojim klijentom, razumije njegove stvarne interese i potrebe i planira adekvatnu strategiju;
- Podsjeti svog klijenta da može imati otvoren pristup s obzirom da je medijacija zaštićena poverljivošću i privatnošću;
- Pozove klijenta da pokuša da razumije slučaj druge strane;
- Zamoli medijatora da identifikuje sve učesnike i njihove uloge;
- Sarađuje sa medijatorom, u interesu svog klijenta i
- Pripremi nacrt sporazuma o poravnanju i/ili da bude na raspolaganju za njegovo sastavljanje tokom sesije medijacije

IV. ZAKLJUČAK

Tehnologija ima sve značajniji uticaj na svakodnevni život. Mnogi aspekti našeg života su se promijenili i postali su olakšani - sa nekoliko izuzetaka - elektronskim uređajima, računarima i Internetom. U današnje vrijeme svi su više navikli na postojanje i upotrebu tehnologije nego što je to bio slučaj ranije.

Medijatori, stranke, advokati, i Centar ne mogu ignorisati ovaj nezaustavljiv proces. Da bi bili održivi, praktičari medijacije se moraju promijeniti, prilagoditi i razvijati.

Tokom 2020. godine, kao rezultat pandemije, u mnogim zemljama veliki broj medijacija je sprovedeno onlajn i rezultati su pozitivni. Onlajn medijacija će postati „nova norma“ u doglednoj budućnosti i privlačna je opcija za sve koji su uključeni u građanske sporove. Tačno je da su u određenim slučajevima sesije licem u lice neophodne i zaista se ne mogu zamijeniti. Isto tako je i tačno da se u nekim slučajevima onlajn sesije medijacije mogu lako koristiti kao validna i ekvivalentna alternativa.

Kao što je opisano u ovim Smjernicama za alate i tehnike onlajn medijacije, onlajn medijacija može pružiti dragocjenu alternativu medijaciji uživo kada se ona iz bilo kog razloga ne može sprovesti. Štaviše, onlajn medijacija može dalje smanjiti troškove i vrijeme izdvojeno za rješavanje spora, a istovremeno obezbijediti da se ima korist od usluga profesionalnih medijatora

Smjernice predstavljaju uvod i praktično sredstvo za medijatore u Crnoj Gori da započnu sprovođenje onlajn medijacije. Pruža detaljna pravila, karakteristike, tehnološke zahtjeve kako bi se mogle nesmetano voditi sesije onlajn medijacije. Pored toga, detaljno opisuje čitav proces onlajn medijacije, od predloga do organizacije, pravila i sporazuma, ističući razlike između onlajn medijacije i medijacije uživo, pružajući korisne savjete za medijatore.

Vjerovatno je vrijeme da se promijeni mentalitet i počne posmatrati onlajn medijacija ne kao drugorazredna alternativa, već kao jedan od dva glavna načina sprovođenja medijacije.

Stoga, prije započinjanja medijacije i odlučivanja o načinu njenog sprovođenja (uživo ili putem Interneta), stranke i njihovi punomoćnici/advokati bi trebali svjesno i adekvatno da odluče, uzimajući u obzir barem odgovarajuće prednosti, nedostatke i karakteristike.

Na kraju, medijacija nije panacea (lijek za sve), ali ima potencijal da otključa i riješi čak i one sporove koji su se smatrali potpuno nerješivim, na vrlo efikasan i često obostrano zadovoljavajući način. Zbog toga se od nje svakako ne bi trebalo odustati samo zato što bi se ona mogla praktično sprovesti, već bi je trebalo ozbiljno razmotriti kao validnu opciju za bilo koji postupak medijacije.

ANEKS 1: FORMA PREDLOGA ZA ONLAJN MEDIJACIJU

Molimo popunite ovu formu ako ste zainteresovani da svoj spor riješite u postupku medijacije pred Centrom za alternativno rješavanje sporova, ili želite da se prebacite ili dodate opciju onlajn medijacije na postojeći postupak medijacije.

U vezi sa postupkom medijacije koja se sprovodi pred Centrom za ARS postoje određeni troškovi. Molimo posjetite webstranicu Centra za ARS, www.centarzaars.me kako bi se bliže upoznali sa postupkom medijacije i predviđenim troškovima. Obaveza plaćanja troškova nastaje u momentu potvrđivanja dogovora sa drugim stranama da se spor riješi u postupku medijacije, odnosno nakon potpisivanja Sporazuma o medijaciji.

Ukoliko, nakon pregleda ovih informacija, imate dodatna pitanja, molimo vas da nas kontaktirate bilo putem emaila: centarzaars@centarzaars.me, ili telefona. 020 265 349 ili 068 872 965 i zatražite informacije koje bi uključivale pregled postupka medijacije, troškove i pravila..

Molimo da u potpunosti popunite ovu formu. Izostavljanje određenih informacija može odložiti procesuiranje vašeg predloga.

Predlagač postupka medijacije:

Ime	Srednje ime	Prezime
Naziv kompanije		
Adresa		
Grad	Država	Poštanski broj
telefon	Fax	
Email		
Adresa		
Poreski identifikacioni broj (PIB)		

Protivnik predлагаča:

Ime	Srednje ime	Prezime
Naziv kompanije		
Adresa		
Grad	Država	Poštanski broj
Telefon	Fax	
Email		
Adresa		

1. Predlažem da se moj spor riješi u postupku medijacije pred Centrom za ARS, u skladu sa Zakonom o ARS i po pravilima medijacije usvojenim od strane Centra.

2. Štrikirajte jedno od:

- Ovaj spor uključuje i sudski spor koji je u toku. Broj predmeta je _____
- Ovaj spor ne uključuje sudski postupak. (Po ovom sporu nije pokrenut sudski postupak).

3. Molimo prikažite kratak opis spora. Ukratko opišite šta se desilo, imena, datum kad se spor desio, imena i funkcije svih pojedinaca uključenih u spor, i šta se traži Predlogom (npr. Iznos novca kao naknada štete ili opis druge naknade koja se traži).

4. Ime i prezime predloženog medijatora, ako se stranke saglase o izboru medijatora u konkretnom slučaju (u suprotnom Centar za ARS će izabrati medijatora u skladu sa Zakonom o ARS i Pravnikom o izboru medijatora i dodjeli predmeta upućenih na medijaciju)

5. Molim da se medijacija održi:

- Onlajn, putem _____ platforme
- Mješovitim metodom, uživo i onlajn

6. Druge napomene:

Molimo da ovu popunjenu formu dostavite poštom ili emailom an sledeće adrese:

Poštanska adresa: Serdara Jola Piletića bb, Podgorica

E-mail adresa: centerzaars@centerzaars.me

ANEKS 2: PRIMJERAK SPORAZUMA O ONLAJN MEDIJACIJI

Napominjemo da se dolje predloženi sporazum može koristiti kao samostalni sporazum za pokretanje medijacije, ili se može formulisati i dodati kao izmjena na postojeći sporazum o medijaciji u slučaju prebacivanja na onlajn medijaciju ili u slučaju dodavanja onlajn medijacije na već postojeću medijaciju.

SPORAZUM O ONLAJN MEDIJACIJI

Ovaj Sporazum stupa na snagu

[●] dana

[●] za i između:

Predlagač

i

Protivnik predlagača

(u daljem tekstu: „**Strane**“)

i

.....
(u daljem tekstu “**Medijator**”)

PRI ČEMU su Strane uključene u spor u vezi sa (*kratak opis spora*).....
(u daljem tekstu: „Spor“)

(u slučaju postojanja ranije saglasnosti da se spor riješi u postupku medijacije)

PRI ČEMU, u skladu sa članom [●] (*referenca na ugovor/sporazum koji sadrži ugovornu klauzulu o medijaciji*) (u daljem tekstu: „**Klauzula o medijaciji**“), Strane su saglasne da uđu u postupak medijacije sa namjerom da riješe Spor (u daljem tekstu „**Medijacija**“).

(u slučaju nepostojanja ranije saglasnosti da se spor riješi u postupku medijacije)

PRI ČEMU, su Strane odlučile da uđu u postupak medijacije sa namjerom da riješe Spor (u daljem tekstu „**Medijacija**“)

PRI ČEMU, Strane žele da Medijator, koji prihvata, sprovede Mediacionu i pomogne im da riješe Spor.

STOGA, s obzirom na uzajamne obaveze i obećanja koja su ovdje data, Strane i Medijator se ovim dogovaraju kako slijedi:

1. Spor

1.1. Srane navode i izjavljuju, a Medijator potvrđuje da se Spor odnosi na
(opis spora).....

1.2. Strane navode i izjavljuju, a Medijator potvrđuje da se vrijednost spora može u stvarnosti izraziti u
(navesti vrijednost spora, ako je poznata u momentu popunjavanja ove forme)

2 Medijator

2.1. Strane stoga imenuju, a koji prihvata, kao medijatora u svojim pregovorima koji imaju za cilj rješavanje Spora. Medijator izjavljuje, a Strane potvrđuju da:

- A. On/ona će ostati nepristrasan, neutralan i nezavistan u odnosu na Strane i Spor;
- B. Po njegovom saznanju i nakon sprovedenog istraživanja, ne postoje činjenice ili okolnosti, sadašnje ili prošle, koje bi trebao otkriti jer bi mogле biti takve prirode da dovedu u pitanje njegovu/njenu neutralnost u očima bilo koje strane, te da nema takvih okolnosti koje bi mogле dovesti u sumnju njegovu/njenu nepristrasnost;
- C. Međutim, Medijator može privatno – u toku odvojenih sesija ili u privatnoj komunikaciji izvan sesija medijacije – kontaktirati i razgovarati sa svakom Stranom ili njenim punomoćnikom o proceduralnim aspektima medijacije kao i o predmetu spora kako bi bolje shvatio činjenice i pozicije Strana, bez ulaženja u pregovore, a čuvajući svoju nepristrasnost, nezavisnost i neutralnost.

2.2. Strane i Medijator izjavljuju i potvrđuju da će Medijator omogućiti Stranama da same postignu sporazum u saradnji, sporazumno i informisano i da on / ona neće imati moć odlučivanja u sporu, niti će izraziti bilo kakvo mišljenje o predmetu spora

3 Medijacija

3.1. Strane su saglasne da pokušaju da u dobroj namjeri riješe Spor u postupku Medijacije, uz aktivno učešće Medijatora, u onlajn formatu, sa različitih lokacija, kroz upotrebu
(navesti koja će se platforma za videokonferenciju koristiti) (u daljem tekstu: „Platforma“)

3.2. Strane i Medijator se slažu i obavezuju da će postupati i učestvovati u Medijaciji u skladu sa ovim Sporazumom.

3.3. Strane ovdje izjavljuju da dobrovoljno pokreću Medijaciju u dobroj namjeri, u cilju postizanja sporazuma.

3.4. Međutim, bilo koja strane se može povući ili prekinuti Medijaciju u bilo koje vrijeme iz bilo kog razloga, a isto tako Medijator može prekinuti ili okončati Medijaciju ako osjeti da nema uslova za dalje sprovođenje Medijacije.

4. Povjerljivost i privatnost

4.1. Sve strane u Medijaciji, uključujući Medijatora, Strane i njihove punomoćnike su saglasne, priznaju i obavezuju se da:

- A. će sve rasprave, pregovori i dokumenti o medijaciji, uključujući svu pisano, usmenu i digitalnu komunikaciju sa svim učesnicima i njihovim punomoćnicima, bilo koji predlog i nacrt poravnjanja i bilo koji nepotpisani sporazumi o medijaciji držati strogo povjerljivim i ne smiju se otkrivati bilo kojoj trećoj strani i neće biti prihvatljeni i niti predstavljeni kao dokazi niti će biti otkriveni bilo kom sudiji ili arbitru u bilo kom sudskom postupku, osim ako se strane nisu drugačije sporazumjele u pisanoj formi; ako je otkrivanje predviđeno zakonom, ako je otkrivanje zatraženo od bilo kojeg nadležnog suda ili ako je to potrebno da bi se izvršili navodi iz poravnjanja
- B. ni jedna druga osoba, osim Medijatora, Strana i njihovih punomoćnika neće učestvavati, posmatrati, pomagati ili biti prisutna u istoj prostoriji u kojoj se nalaze računari Medijatora, Strana ili punomoćnika.

4.2. Strane i njihovi punomoćnici su dalje saglasni, priznaju i obavezuju se da neće:

- A. pozvati Medijatora da svjedoči u sporovima vezanim za Medijaciju ili da dostavi bilo kakav materijal iz Medijacije u bilo kom sudskom postupku između Strana;
- B. praviti bilo kakve audio ili video snimke, u cijelini ili djelimično, bilo koje sesije medijacije, te da neće omogućiti da ovakav audio ili video snimak bude napravljen od strane bilo koje treće strane.

4.3. Medijator se obavezuje da će čuvati kao strogo povjerljive i da neće, bez pristanka Strane, otkrivati drugoj Strani bilo kakve informacije koje je ta Strana otkrila i koja ih smatra povjerljivim.

5. Potupak Onlajn medijacije

5.1. Strane i Medijator su sagasni da učestvuju u Medijaciji sa različitim lokacija, na Platformi, u skladu a sledećim uslovima vezanim za Onlajn medijaciju.

5.2. Strane potvrđuju da imaju opremu, uređaje i internet konekciju velike brzine, neophodne da na odgovarajući i efikasan način učestvuju u onlajn videokonferencijskom sastanku i da su u mogućnosti da koriste tu tehnologiju te da se povežu i koriste onlajn Platformu.

5.3. Postupak Onlajn medijacije će se sprovesti na sledeći način:

- A. Medijator i Strane će se dogovoriti o datumu i vremenu sesije Medijacije (u daljem tekstu: "Sesija Medijacije");
- B. Medijator će Stranama poslati link da se povežu na Platformu za sesiju medijacije;

- C. Strane će dostaviti Medijatoru, najkasnije dva dana prije sesije medijacije, imena pozicije i funkcije (radno mjesto i uloga) lica koja će prisustvovati sesiji medijacije (u daljem tekstu „Učesnici”);
- D. Strane se obavezuju da će preduzeti – i obezbijediti da njihovi punomoćnici preduzmu – sve neophodne mjere da ne dođe do prekida (uključujući, gašenje telefona, i obavještenja o dolasku poruka, emailova) u toku trajanja cijele sesije medijacije;
- E. Učesnici će se ulogovati na sastanak 15 minuta prije zakazanog početka sesije;
- F. U slučaju da tehnologija ne funkcioniše kako je planirano, bilo koji Učesnik koji ima poteškoće sa Platformom ili nije u mogućnosti da se pridruži ili ostane na zakazani sastanak će odmah poslati email Medijatoru. Ukoliko onlajn sesija medijacije ne može početi ili se nastaviti, Medijator i Strane će odlučiti, telefonom, da li da pomjere datum sesije medijacije ili da je održe putem telefonskog poziva na sledeće brojeve:
 - Medijator
 - Predlagač
 - Punomoćnik Predlagača
 - Protivnik predlagača
 - Punomoćnik Protivnika predlagača
- G. Medijator, u dogovoru sa Stranama, će biti domaćin na Platformi i biće ovlašćen da prihvati Učesnike na sessiju medijacije, ugasi i upali mikrofon Učesnicima i takođe da otvorи i zatvori odvojene sobe;
- H. Strane i njihovi punomoćnici se obavezuju da će dozvoliti svim Učesnicima da završe svoje izlaganje ili komentare prije odgovaranja, te da će držati svoje mikrofone isključenim dok drugi Učesnici govore;
- I. Na kraju sesije medijacije, medijator će pripremiti nacrt Zapisnika koji će podjeliti na svom ekranu i nakon što ga Strane odobre, Zapisnik će se potpisati na sledeći način (navesti dogovorenu formu potpisivanja)
- J. U slučaju da Strane postignu sporazum, nacrt Poravnanja će pripremiti medijator u saradnji sa punomoćnicima Strana i, kad se odobri, Poravnanje će se potpisati na sledeći način (navesti dogovorenu formu potpisivanja)

6. Nagrade i troškovi onlajn medijacije

- 6.1** Medijator ima pravo na nagradu u iznosu definisanom u Uredbi Vlade Crne Gore o visini nagrade i naknade za rad medijatora i ranih neutralnih evaluatora spora.
- 6.2** Medijator ima pravo na naknadu svih troškova koji nastanu u vezi sa postupkom medijacije.
- 6.3** Ako se nisu drugačije dogovorile, Strane snose troškove medijatora u jednakim djelovima a svaka Strana sama snosi svoje troškove vezane za medijaciju.

6.4 Strane će biti solidarno odgovorne za naknadu i troškove Medijatora.

7. Mjerodavno pravo i rješavanje Spora

7.1. Ovaj sporazum se reguliše i tumačiće se u skladu sa Zakonom o alternativnom rešavanju sporova Crne Gore („Službeni list Crne Gore br. 77/2020), uz isključenje bilo kojeg sukoba zakonskih načela, koja bi primenjivala zakone druge jurisdikcije.

7.2. U slučaju nastanka bilo kakvog spora u pogledu ovog Sporazuma ili u vezi sa njim, Strane će prvo pokušati da ga riješe u postupku medijacije. Ako se spor ne riješi u postupku medijacije u roku od (45) dana od dana potpisivanja Sporazuma o medijaciji ili u drugom roku koji Strane dogovore u Sporazumu o medijaciji, takav spor će se konačno riješiti pred nadležnim sudom

KAO ZNAK POTVRDE Strane su saglasne da ovaj Sporazum stupa na snagu datuma koji na napisan na početku:

PREDLAGAČ

Ime:

Pozicija:

PROTIVNIK PREDLAGAČA

Ime:

Pozicija:

MEDIJATOR

Creating a Culture
of Justice
International Development
Law Organization

THE GOVERNMENT
OF THE GRAND-DUCHY OF LUXEMBOURG
Ministry of Finance

Projekat se implementira u
partnerstvu sa IDLO

Projekat finansira Veliko vojvodstvo Luksemburga

European Bank
for Reconstruction and Development

CENTAR ZA ALTERNATIVNO
RJEŠAVANJE SPOROVA

Projekat implementira EBRD

Projekat se implementira u saradnji
sa Centrom za ARS Crne Gore

Evropska banka za obnovu i razvoj
One Exchange Square, London EC2A 2JN, Ujedinjeno
Kraljevstvo
Telefon: +44 207 338 6783
Email: BradautV@ebrd.com

Međunarodna organizacija za razvoj prava (IDLO)
Viale Vaticano, 106, Rim, Italija
Telefon: +39 06 40403200
Email: lpetruljeskov@idlo.int